

Dějepis – práce od 16.3 do 20. 3

Dobrý den, posílám Vám práci z dějepisu ☺ Budete si číst v kapitole, kterou Vám zasílám nafocenou z mé učebnice, protože v těch našich učebnicích to není moc pěkně vyvedené ☹
Zápis si můžete buď vlepít, nebo opsat, hlavně ať zápis máte.

Můžete mě kontaktovat na tomto emailu: jelinkova@zsvyhlicka.cz

Raná řecká tyranida

- Jedinci se snažili nastalou situaci řešit nastolením samovlády-**TYRANIE**
- **Tyranie: Typ vlády, který byl namířen proti aristokracii.**
- **Aristokracie: vláda urozených**
- Za tyranid se ale rozvíjela věda, umění a městské státy vzkvétaly.
- Tyranidy byly ukončeny demokracií.
- Z Atén byli tyrani vyhnáni v roce 510 př. n. l.

Sparta:

- Část Dóřů, kteří přišli na Peloponéský poloostrov, si podmanila původní obyvatelstvo→ proto se z nich stali profesionální vojáci
- Postupem času si vytvořili vlastní městský stát.
- Spartané se nevěnovali ničemu jinému než armádě.
- Při výcviku používali velmi drsné metody.

Správa státu

- V čele státu byli **DVA KRÁLOVÉ.**
- Poradní sbor a funkci soudu měla rada starších.
- Plnoprávní Spartané se mohli zúčastnit shromáždění, které volilo úředníky a radu starších.
- Sparta ovládala celou jižní polovinu Peloponéského poloostrova→ostatní městské státy donutila vstoupit do **Peloponéského spolku.**

- **Peloponéský spolek byl vojenské sdružení, v čele byla Sparta.**
- Do vnitropolitických záležitostí se nestarala!

Athény

- V 6. století př. n. l. **Solon** rozdělí Athéňany do 4 majetkových skupin.
- Podle toho, do jaké skupiny patřili, mohli zastávat úřady, být v armádě...
- Takový systém zajišťoval, že se alespoň každý občan mohl účastnit athénské demokracie.
- **Demokracie: démos (=lid)+kratos (=vláda); způsob řízení státu, na kterém se podílí všichni občané.**

Správa státu:

- **Složitější** než ve Spartě.
- V čele státu bylo 9 úředníků- archontů- měli různé povinnosti, např. řešili majetkové spory, předsedali soudu, měli náboženské povinnosti ...
- Po uplynutí volebního období se úředníci stali členy aristokratické rady.
- Později vznikla rada pěti set.
- Athéňané milovali umění, literaturu a filozofii.
- V této době vznikla klasická řečtina.

ANTICKÉ ŘECKO

Kolonie, metropole

Kolonizační výpravy (→ Obr. 5) organizovala vždy jedna polis, která byla potom označována jako mateřské město – **metropole**. Lidé, kteří se usídlili v kolonii, ztráceli svá občanská práva v původním rodišti, ale získali je v kolonii. Kolonie samostatně obchodovaly a vedly samostatně svou politiku stejně jako jiné městské státy přímo v Řecku. Nejtěsnější vztahy si ale kolonie vždy uchovávala ke své metropoli.

Důsledky kolonizace

Řecké kolonie vznikaly v **Malé Asii, jižní Itálii, na Sicílii, na pobřeží Černého moře a v Egyptě**. (→ Obr. 2) Z Řecka se do kolonií dovážely řemeslné výrobky, olej a víno, z kolonií do Řecka se dováželo především levné obilí. (→ Obr. 3) V důsledku toho také rostly **majetkové rozdíly mezi obyvatelstvem** – zatímco řemeslníci bohatli na obchodu s koloniemi, zemědělci chudli kvůli tomu, že nedokázali konkurovat levnému obilí z kolonií.

Raná řecká tyranida

Kolonizace

V 7. a 6. století př. n. l. se dostali v některých městských státech kvůli sociálním nepokojům k moci ctižádostiví edinci, kteří zavedli samovládu. Takový **samovládce** byl označován jako **tyrannos (tyran)** a jeho vláda jako **tyrannis (tyranida)**. Většinou se tyto tyrani dostávali k moci za podpory lidu a zaváděli reformy ve prospěch nespokojených řemeslníků a obchodníků. Ti byli totiž nespokojení s tím, že se sice majetkem vyrovnali aristokracii, ale neměli stejný podíl na vládě. Za vlády tyranů se často rozvíjelo nejen řemeslo a obchod, ale i literatura, umění a architektura.

Obr. 7 – Artemidin chrám v Efesu
V této době byl postaven například chrám bohyne Artemis v Efesu, jeden ze sedmi divů starověkého světa. Z chrámu rozměrech 115 x 55 m se dodnes dochovalo pouze několik málo sloupů. Na obrázku vidíte model, který je postaven v tureckém parku miniatur.

Obr. 6 – Pýthia
V delfské věštírně sedávala na trojnožce mladá dívka **Pýthia**, která věštila budoucnost.

Obr. 3 – Řecká obchodní loď
Řekové se v této době naučili stavět **dobré lodi** a stali se i **výbornými mořeplavci**. Většina zboží byla převážena v **amforách**.

Obr. 4 – Amfory z vraku řecké obchodní lodi

Obr. 5 – Delfy
Před každou plavbou nebo válečnou výpravou se Řekové obraceli o radu na věstce. Nejvýznamnější věštírna řeckého světa byla **věštírna boha Apollóna v Delfách**. (→ Obr. 6) Každá věštba musela být zaplacená, a tak se v Delfách nahromadily postupem času obrovské poklady. Delfy byly podle legendy středem („pupkem“) světa.

Období řeckých dějin, které označujeme jako archaické, vznikají řecké městské státy, poleis. Občané těchto městských států měli práva a své povinnosti. Kvůli nedostatku surovin a zemědělské půdy zakládali Řekové kolonie – osady nacházející se mimo území mateřské polis. V 7. a 6. století př. n. l. získali v některých městských státech samovládci, které nazýváme tyranii.

- 1. Kde vznikla polis? Která práva a povinnosti měli občané?
- 2. K čemu došlo k velké řecké kolonizaci?
- 3. Kde všude Řekové založili své kolonie?
- 4. Jaké byly vztahy mezi kolonií a metropolí?
- 5. Jaké byly důsledky velké řecké kolonizace?
- 6. Co se označuje jako tyranida? Kdo to byl tyran?

- 1. Jak se člověk může dnes stát občanem některého státu?
- 2. Co se v biologii (přírodopise) označuje jako kolonie?
- 3. Co se označuje v ČJ jako archaismus?

P. Augusta, F. Honzák
– *Jak se žilo ve starověku*
Š. Guláš – *Plachetnice*
Kolektiv autorů – *Lidé v minulosti – Řekové*

- Díky čemu se podařilo Dóřům ovládnout původní obyvatelstvo Peloponéskeho poloostrova?
- Jakou roli hrála Sparta v trojské válce?
- Jak se podle pověsti stala Athény ochránkyní města Athény?

Sparta

V 7. a 6. století př. n. l. nacházíme v egejské oblasti mnoho městských států, například Korint, Megaru, Milétos, Samos či Naxos. Dvěma nejvýznamnějšími městskými státy v tomto období byly **Sparta a Athény**. Na počátku 10. století př. n. l. přišli na Peloponéskeý poloostrov Dórové (→ str. 74), kteří si podmanili původní obyvatelstvo a vytvořili zde městský stát Spartu, zvanou také Lakedaimon. Celé území pak bylo označováno jako Lakonie. V 8. století př. n. l. ovládli Sparťané také sousední Messénii. (→ Obr. 8)

Společnost

Občanská práva měli ve Spartě jen **plnoprávní Sparťané**. Ti mohli **volit a být voleni** do státních úřadů. (→ Obr. 11) Nesměli však pracovat, jediným úkolem spartských mužů byla **služba ve vojsku**. (→ Obr. 9, 10) Do 30 let sloužili muži ve vojsku (→ Spartánská výchova), teprve potom se stávali plnoprávními občany a mohli si založit rodinu. Ve vojsku sloužili také svobodní neplnoprávní obyvatelé. Byli to zemědělci, řemeslníci a obchodníci, kteří ale neměli podíl na řízení státu. Z původního achájského obyvatelstva Peloponésu i z podmaněného obyvatelstva Messénie se stali **bezprávní obyvatelé**. Všechna půda v Lakonii patřila spartskému státu a stát tuto půdu s bezprávným obyvatelstvem, které na ní muselo pracovat, přiděloval spartským rodinám. Bezprávné obyvatelstvo odvádělo svým pánům, držitelům půdy, stanovené naturální dávky.

Obr. 8 – Peloponéskeý poloostrov

Sparťané kromě samotné Lakonie (území Sparty) ovládli v 8. století př. n. l. také Messénii. Válkami a spojeneckými smlouvami získali na svou stranu menší státy a vytvořili tzv. **peloponéskeý spolek**, který ovládal téměř celý poloostrov.

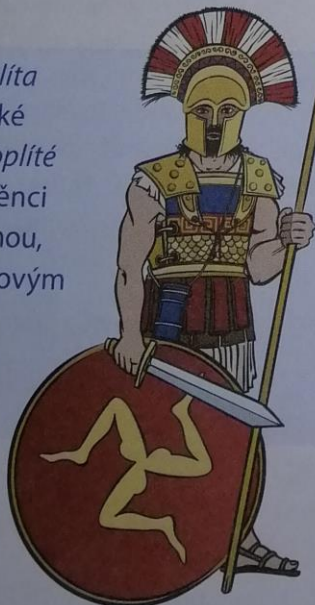
Obr. 9 – Falanga

Oproti době trojské války, kdy se jednotlivá království spoléhala na aristokratické vozataje a jejich hrdinské činy, umožnil v době kolonizace dostatek surovin vyzbrojit početnou armádu **pěších těžkooděnců**. (→ Obr. 10) Základem vojenství v této době byla jednotka zvaná falanga – pevně semknutý šik mužů stojících v osmistupu, postupujících jako jeden muž kupředu proti nepříteli.

Obr. 10 – Hoplita

Jádrum spartské armády byli **hoplité** – pěší těžkooděnci vyzbrojení helmou, runěm, kruhovým štítem, mečem a kopím nebo štítem.

Rada starších (gerúsia): navrhovala zákony, které schvaloval sněm. Měla soudní a poradní funkci.

28 mužů starších šedesáti let

volí

2 králové (basileové): byli vrchními veliteli vojska, měli kněžské hodnosti a soudní pravomoc.

dohlíží

5 úředníků (efoři): voleni každoročně ze spartských občanů, dohlíželi na dodržování zákonů a činnost králů.

volí

Sněm (apella): muži nad 30 let
Volili úředníky a radu starších, hlasovali o zákonech, válce a míru.

Obr. 11 – Schéma politického systému ve Spartě

ANTICKÉ ŘECKO

Způsob života
Spartané žili velmi prostě, jakýkoliv přepych byl považován za změkčilost. Dokonce místo mincí používali k placení železné slitky. Ve výrobě potravin byla Sparta soběstačná, a tak se příliš nerozvíjel ani obchod. Protože se soustředili hlavně na vojenský výcvik, nebyly budovány žádné velkolepé stavby. (→ Obr. 12) Díky svým zbraním se však stala Sparta nejmocnějším státem v Řecku.

Athény

Attika
Druhým největším státem v Řecku byly Athény, které se nacházely na poloostrově **Attika**. Poloostrov měl výhodnou polohu – před okolím byl dobře chráněn mořem a pohorím. Po vpádu Dóřů do Řecka se tak podařilo Athénám ubránit a jako jedni z mála nebyli nově příchozími ovládnuti.

Způsob života
Na rozdíl od Sparty nepokládali Athéňané fyzickou práci za nedůstojnou. Obyvatelé Attiky se věnovali **zemědělství, byli vynikajícími řemeslníky a obchodníky**. Sice také dbali na vojenskou službu, ale nezanedbávali ani kulturu, umění a vzdělanost. Náboženským střediskem Athén byl pahorek zvaný **Akropolis**. (→ Obr. 13, 14) Pod ním se nacházely čtvrtě řemeslníků a obchodníků. Zemědělci žili většinou mimo město v okolních vesnicích.

Dlužní otroctví
Během období velké řecké kolonizace začali zemědělci v Attice vysazovat místo obilí vinnou révu a olivovníky. Ty ale plodí teprve po 10 letech. Museli tak čekat na úrodu a mezitím se zadlužovali. Mnoho z nich nebylo schopno dluhy splatit a upadli do tzv. **dlužního otroctví**, stali se otroky těch, jimž dlužili peníze. Tím narůstala nespokojenost, lidé se bouřili a také byli nespokojeni s činností soudů, jelikož neexistovaly psané zákony.

Obr. 14 – Athénská Akropolis dnes

Solón
Tak došlo nejprve k tomu, že zákony, původně jen zvykové, byly sepsány, později byl úředník **Solón** (→ Obr. 15) pověřen mimořádnými pravomocemi, aby situaci napravil. Solón **zrušil dlužní otroctví** a Athéňany, kteří byli v otroctví, nechal za státní peníze vykoupit. Dále **rozdělil občany do čtyř tříd podle majetku**.

Obr. 12 – Sparta

Jelikož Spartané nebudovali žádné velkolepé stavby, dochovaly se do dnešních dob jen nepatrné zbytky jejich staveb.

Spartánská výchova:

Příprava k tvrdému vojenskému životu začínala ve Spartě hned po narození. Slabé či neduživé děti byly bez milosti zabíjeny. Od 7 let nežili chlapci s rodiči, ale jejich **výchovy se ujímal stát**. Žili v polovojenských družinách, kde se učili skromnosti v jídle a odívání a cvičili se v tělesné zdatnosti. Od 12 let dostávali tak málo jídla, že si je museli opatřovat i krádežemi, čímž si cvičili bystrost a obratnost. Od 18 do 20 let probíhal vojenský výcvik, od 20 do 30 let pak aktivní vojenská služba. Dívky sice žily i po sedmém roce věku doma, ale věnovaly mnoho času tělesným cvičením a také tanci a zpěvu. Přísné výchově se tak někdy dodnes říká **spartánská**.

akropolis = opevněné návrší starověkých měst

demokracie = *démos* (= lid) + *kratos* (= vláda); způsob řízení státu, na kterém se podílí všichni občané

finance = peněžní prostředky

mobilizovat = uvést do válečné pohotovosti

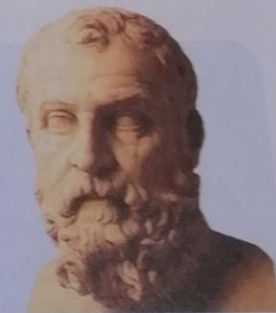
naturální dávky = zemědělské plodiny odevzdávané místo daní

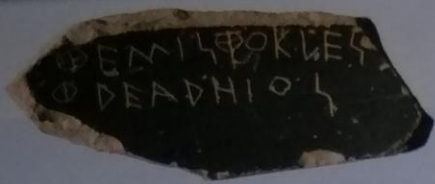
Obr. 15 – Solón

Byl zvolen archontem a byl vybaven neomezenými pravomocemi. Byl také básníkem:

„Já mnoho lidí, kteří byli prodáni – ať neprávem, či právem – nebo uprchli hnáni zlou nouzí, kteří světem bloudili a řeč svou zapomněli, nazpět do vlasti jsem přived, založené bohy, do Athén.“

• Který svůj státnický čin zde Solón popisuje?

Obr. 16 – Ostrakon

Aby se úředníci nemohli zmocnit samovlády, zavedli Athéňané tzv. **ostrakismus** – střepinový soud. Jednou ročně napsali všichni členové sněmu na střepek (ostrakon) jméno toho občana, který podle nich byl pro Athény nebezpečný. Ten, jehož jméno bylo nejčastější, musel na 10 let odejít do vyhnanství. Neztratil ale majetek ani občanství a po uplynutí stanovené lhůty se mohl vrátit.

Obr. 18 – Drachmy

Athénské mince, které se razily ze stříbra nebo ze zlata, se jmenovaly drachmy. Na jedné straně byl portrét bohyně Athény, ochránkyně města, na druhé straně symbol této bohyně – moudrá sova.

Obr. 19 – Nestvůra se třemi těly

Tato sochařská výzdoba je jedním z mála pozůstatků původního chrámu na Akropoli. → Obr. 13)

Jak jsou přijímány zákony v ČR?

Podle čeho poznáme demokratické státní zřízení?

V kterých příbězích vystupuje sova jako symbol moudrosti?

Augusta, F. Honzák

se žilo ve starověku

l – Od tyranů k Sókratovi

mbrich – Stručné dějiny světa pro mladé

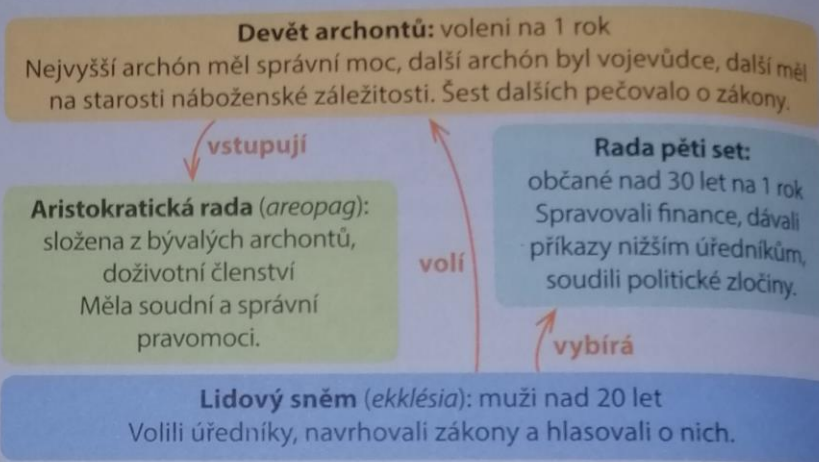
ře

a – Dějiny starověkého světa

Příslušníci bohatší skupiny měli vyšší práva, ale zároveň měli vůči státu také větší povinnosti a lišilo se jejich postavení ve vojsku. Každý voják si totiž musel zbraně a zbroj pořizovat na své náklady – ti nejvýše postavení tak byli jezdcí, naopak členové nejnižší třídy sloužili jako lehkooděnci. Všem občanům ale bylo podle tohoto rozdělení zaručeno právo účastnit se lidového sněmu, kde se rozhodlo o zákonech a volili se úředníci. Solón zavedl jednotný systém měř a vah a za jeho vlády se začaly razit mince. (→ Obr. 18) Zákonem umožnil, aby se mohl každý občan **odvolat proti rozhodnutí úřadu k soudu**, a také to, aby každý Athéňan mohl žádat nápravu křivdy, kterou utrpěl kterýkoli jiný občan. Spáchané zločiny se tak staly věcí celé obce, což je princip přetrvávající dodnes.

Obr. 17 – Schéma politického systému v Athénách

Demokracie Po Solónovi se do čela státu na několik let dostali tyranové, jejich vláda skončila roku 510 př. n. l. Později byli obyvatelé rozděleni ne podle majetku, ale podle toho, kde žili. Tak mohl být **každý občan volen do jakéhokoli – i toho nejvyššího – úřadu**. Nově zavedený systém, který označujeme jako **demokracii**, umožňoval, aby se všichni občané (netýkalo se to tedy žen, cizinců a otroků) podíleli na řízení státu.

Dva nejvýznamnější řecké městské státy byly Sparta a Athény. Sparťané žili velmi prostě a plně se věnovali vojenství. V čele státu stáli dva králové, politického života se účastnili jen plnoprávní Sparťané. V Athénách se více dbalo na umění a kulturu, ale nezanedbávala se ani tělesná zdatnost. V čele státu stálo devět archontů. Významné reformy athénské politiky provedl Solón. V Athénách se objevuje poprvé demokracie – řízení státu, na němž se podílejí všichni občané.

1. Jaké bylo složení obyvatelstva ve Spartě?
2. S pomocí schématu vysvětli, jak byl řízen stát ve Spartě.
3. Co je to dlužní otroctví?
4. Které reformy provedl v Athénách Solón?
5. S pomocí schématu vysvětli, jak byl řízen stát v Athénách.
6. Co je to demokracie?
7. Jaký byl rozdíl v životním stylu mezi Spartou a Athénami?